

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Selenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inzerati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri dveh kratki po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane petih vrstic 24 vin. — Reklam. so poštni ne prosti. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Omagujemo ali kaj?

Bolj in bolj opazamo, da se prelevlja naša država v staro Avstrijo. Parlament kaže zopet tisto lice, kakor ga je imel zadnja desetletja: propada v nacionalistične šovinistične narodne prepire, do potrebnega dela ne pride. Vlada ni kos svoji nalogi. Namesto, da bi odločno vplivala na parlament sicer v tem znišilu, da bi prenovil monarhijo ustavno in upravno ter z vso energijo skušala izvesti za razvoj avstrijskih narodov nujno potrebne stvari, išče nezanesljive slučajne večine, ki si jih pridobiva s posameznimi obljubami in koncesijami. Veliki posestniki in finančni kapital, ki so združeni v gosposki zbornici nasprotujejo odločno potrebi časa. In tako se vračamo od Koerberjevih govorov o „svobodi“, od Clam-Martiničeve vlade, ki je hotela spremeniti Avstrijo v „državo narodov“, zopet v stare tire režima zadnjih desetletij.

Očividno se javnost tega še ne zaveda. Ne opazi, kako lezemo v staro mizerijo in popolnoma hladnokrvna je. Meščanske nacionalne stranke bi imele dolžnost, lotiti se odločno reform in rešiti deželo iz sedanje patriarhalne anarhije, toda na to niti ne mislijo ne. Nemška levica se je še do nedavna domisljala, da je poklicana kot državna stranka v vsem odločevati, toda ujena neljudska politika, ki je hotela prilastiti nemški birokratski kasti predpravice po ovinkih absolutizma, je zadel velik polom. Zavrgla je svoje ime „nacionalna zveza“ in išče za posamezne skupine stranke v razzulu različna imena, da bi tako ušla maščevalni roki ljudstva. Krščanski socialisti so izgubili z Gessmannom, ki se ne ukvarja več s politiko, zadnjega vodilnega moža, in sedaj se vsak posameznik oklepa svojega mesta, svojih lastnih interesov. Na vsej levici ni najti nikjer kake združevalne misli, nikjer nobenega talenta, nikjer resne volje! Čehi pa, tirani zaradi nesrečne politike vlad in še bolj zaradi prejšnje vojne uprave, so ob razum; sanjajo iz neutemljenega obupa v nejasnem pričakovanju bodočnosti. Podobni so zamaknjencu, ki čaka na cesti, pričakuje vnebohoda in niti ne opazi ne, da ga utegne zdrobiti po cesti drveči voz. Poljaki čakajo na svojo veliko usodo, ki jim prinese poln koš sreče po milosti politične kupčije.

In Slovenci? Krek je preminul. In vprašanje že nastaja, ali ostanemo na svoji doseđanji poti ali pa se povrnejo k nekdanjemu Šusteršičevemu sistemu.

Tako zavožene politične razmere, niti ena ideja, niti ena misel, ki bi spravila državni voz in z njim neznosne razmere v nov tir. na pot političnih in socialnih reform, brez katerih preneha vsakršno življenje države.

Meščanske stranke v tej državi niso zmožne rešiti velike probleme, ki nam jih diktira sedanja doba. To smo spoznavali že od nekdanj in sedanje politično življenje nam to naziranje le potrjuje. Delavstvo, ki hoče imeti drugačne razmere, več pravic, boljše življenske razmere, se mora krepko združiti, okrepiti svoje organizacije in si priboriti vse, prav vse samo preko šovinizma in preko kapitalizma in aristokracije.

Razveseljivi pojavi.

Svetovna vojna je vrgla navidez mrtvaški prt na delavsko gibanje. Meščanski listi in vsi vojni hujskaški listi so kričali kolikor se je dalo, da je sedaj odklenkalo mednarodnemu delavskemu gibanju. Strokovne organizacije so izgubljale člane, politično delovanje je bilo ustavljeno z absolutističnimi odredbami po vseh državah. Naši člani so morali v vojake, nastalo je silno veliko preseljevanje delavstva iz kraja v kraj, v najrazličnejše stroke so prihajali delavci in delavke, ki so le še malo ali pa nič slišali o delavskem razrednem boju. In ko je nastalo nekaj več svobode, so marsikoga do dna duše prevzele fraze svetovnega kapitalizma, ki obeta narodno in politično svobodo, da bi s svojimi obljubami preslepil človeštvo in tiral vojno do svoje zmage ter zaslužnil človeštvo z neobzirno silo in močjo kapitala.

Površni opazovalec je seveda vse to veroval. Tudi delavci, ki niso do dna srca prepojeni z razredno zavednostjo, ki ne poznajo temeljito zakonov gospodarskega razvoja so že jeli verovati, da bo kapitalizem izvojeval človeštvo svobodo in boljše socialno stališče. Dolgotrajna vojna je pa rodila povsem drugačne uspehe. Nastala je silna draginja, plače so se razmeroma le malo zvišale in kapital spravlja milijonske dobičke v svoje blaganje. Kapital tira gospodarstvo v neizogibni propad, v ogromno katastrofo, pri kateri bo človeška družba nosila velikansko breme, kapital pa bo utrpel od svojih milijonskih dobičkov le majhen del. Ta proces nam kar najjasneje dokazuje, da v tej vojni kapitalistični program ni prenehal, marveč si je nadel le drugačno, še bolj izkoriščevalno okliko.

Vse to uvideva zavedno delavstvo. Jelo se je dvigati iz svoje letargije, organizacije, zlasti strokovne, so se pričele razvijati, zakaj prav ta vojna je delavstvo poučila, da je ta vojna sad kapitalistiških teženj, ki so naperjene indirektno proti socialnim pojavom, proti emancipaciji neposestnih slojev, to je, vojna je sicer nastala zaradi gospodarske konkurence, toda ugodni položaj izrablja sedaj svetovni kapital in odira človeštvo.

Ni torej treba posebne duhovitosti, da spoznamo, kako silno je naraslo izkoriščanje, kako moč je dobil kapital v tej vojni ter da je neizogibna posledica po vojni še neobzirnejše izkoriščanje. Zato pa pravimo, da se v delavskih vrstah pojavljajo razveseljivi pojavi, ker zlasti strokovne organizacije vidno napredujejo. Delavstvo, se pripravlja na mednarodne boje po vojni. To potrebo uvideva in mora uvideti vsak delavec.

Narodnost in delavstvo.

Svet je precej velik. Na njem prebiva okolo 15 milijard ljudi. Lepo število je to. Vsa ta velikanska množica ljudi govori razne govorce, ima razne običaje, različna duševna svojstva, ki jo dele na posamezne skupine, večje in manjše. Vsak narod se cepi na večje in manjše narode in narodiče. Če primerjamo človeštvo drevesu, ki ima deblo, veje in vejice, imamo pred seboj sliko človeštva, ki se razceplja od glavnega rodu na vse strani v narode in narodiče, ki se jezikovno in duševno niti ne poznajo več,

a gospodarsko žive v stiku, radi pravimo da je narodno sorodstvo z duševnimi svojstvi v tesni zvezi ter da je zaraditega tudi socialni razvoj v zvezi z individualnostjo tega ali onega naroda. Nekaj je na tem resnice, a ta resnica ni bistvo razvoja, marveč le spremna okolnost, ki pospešuje ali pa ovira razvoj, ker je sicer gospodarski razvoj pri posameznih narodih na različni stopnji in zavest socialnega položaja bolj ali manj razvita, a temeljno je ta razvoj povsod enak.

Svetovni gospodarski sistem je skozi in skozi kapitalističen, povsod so na eni strani izkoriščevalci, na drugi strani pa izkoriščanci. In kapitalistični sistem ne pozna narodov, ne pozna deželnih meja, ne pozna sorodstva; kjer more tam izkorišča, to je njegova naravna potreba. Kapital razširja svoje območje in si ustvarja svoj gospodarski delokrog, svojo gospodarsko enoto, in sicer v toliko kolikor je centraliziran in v kolikor zmore s svojo gospodarsko in dandanes tudi z oboroženo silo. Kapital je popolnoma mednarodni, če naglašata narodni moment, je to le pretveza, za dosego namenov.

Vse to za nas ni nič novega. Ali ker je sedaj to vprašanje tako „aktualno“, je tudi naša dolžnost, da izpregovorimo o njem.

Jasno je, da imamo v človeški družbi opraviti z dvema razredoma: z izkoriščevalci in izkoriščanci, s podjetniki in delavci. Ker so interesi obeh razredov nasprotni, sta to dve nasprotni svetovni stranki, ki se bojujeta med seboj. Ta boj imenujemo razredni boj.

Izkoriščanje se vrši na podlagi gospodarskih razmer. Čim obsežnejši je delokrog kapitala, tem obsežnejši je območje izkoriščevalcev in kdo se upa trditi, da je razcepjenost interesentov koristna ali celo potrebna. Ne! Razredni boj je boj proti mednarodnemu kapitalu in kot tak mora biti organiziran tudi proti njemu sporedno ne pa v posameznih skupinah, narodih ali narodičih; razredni boj mora biti mednarodni, ker je gospodarski; organiziran mora biti na celi črti.

Res, da tudi narodnostno vprašanje ni popolnoma postranskega pomena. Boj za narodno avtonomijo je pravica narodov, ker če narodi nimajo narodne svobode, ki je v bistvu tudi gospodarskega pomena, se ne morejo razvijati ne kulturno ne gospodarsko. Ali to nam še ne zadostuje. Če imamo narodno avtonomijo, mora biti demokratska. Avtonomija po katerikoli predstoletnih ustavah in pravih ne pomeni napredka marveč le novo stoletno suženstvo delavstva.

Enako kakor tvori kapitalizem mednarodno falalango, mora jo ustvariti tudi delavstvo. Posamezne skupine delavstva, nekakšna avantgarda meščanskih avtonomističnih kompleksov ne bi bila kos bogatemu kapitalizmu, ki obvladuje danes ves svet. Kaj pomeni veliki kapital, nam dokazuje najbolj Anglija, ki ima jako veliko politično svobodo, a s svojim ogromnim kapitalom gospodari naravnost tiransko ne le prebivalstvu svoje velike države nego tudi vsemu ostalemu svetu.

Spomni se podpornega sklada!

V četrto zimski vojni.

In vendar se bo zgodilo nekaj neumljivega.

Kar se nam je zdelo naravnost neverojetno: da bo grozovito in neizmerno gorje, ki ga prenaša nesrečno človeštvo nad tri leta trajalo še eno, četrto zimo, da bodo milijoni morali prenašati bedo, ki jo zima še znatno poveča, še četrto zimo, to postaja resnica.

Vse prijetne nade, ki so se nam svetlikale zadnje mesece: mirovna posvetovanja socialistov v Štokholmu, revolucija v Rusiji, mirovni manifest papežev; vse to ni moglo obvarovati človeštva pred novo grozoto, pred četrto zimsko vojno...

Silno žalostno in potrto je to spoznanje, ki bi skoro utegnilo spraviti človeštvo v obup samo nad seboj...

In vendar! Ne moremo opustiti misli, da se bližamo koncu grozovite zgodbe in vsak dogodek, ki je v zvezi z vojno, hočemo smatrati, da potrjuje našo misel. Tudi veličanska sprememba vojnega položaja, ki se sedaj vrši na italijansko-avstrijskem bojišču, se nam zdi, da približuje začetek konca.

Ali ne bi bilo človeštvu mogoče smatrati vsak dogodek kot pomoček, ki pospeši vrnitev miru: zgruditi se utegne pod bremenom siromaščine in bednih skrbij, ki jih prinese četrta zimska vojna vsemu človeštvu...

Svetovna vojna.

Danes, ko čitajo cenjeni bralci naše poročilo, je ofenziva Avstrije in Nemčije proti Italiji dosegla zopet nekaj znatnih uspehov. Boji se ne vrše več ob Soči, marveč na Italijanskem ob reki Taljmentu in ob koroški in tirolski meji. V Italiji so imeli velike povodnji, kar silno ovira operacije, a kljub temu so prodrle napadajoče čete že precej daleč v Italijo. Doslej so zasedle okoli 5000 kvadratnih kilometrov italijanske zemlje. Ob reki Tiljmentu so se Italijani upirali prodiranju, toda sedaj se nahajajo avstrijske in nemške čete že na izhodnem bregu srednjega Tiljmenta, to je izhodno od Vidma. Enako se je zgodilo ob gorenjem toku te reke, Bolj z uspehom so zaprli Italijani prehod ob izlivu reke v morje, kjer je lagunsko in jako močvirnato ozemlje. V tem delu so položili mine, na morju pa potopili ladje, hoteč tako ovirati pohod čet in omogočiti polaganejšo umikanje italijanske vojske. Toda vsa odpornost ni zalegla mnogo, zakaj danes so skoro na celi črti že prekorčile Tiljment združene čete. Prav nič boljše se ne godi Italijanom na tirolski meji. Tudi na tej črti so se pričeli umikati, da jih ne bi zajel nasprotnik. S tem je podrt in uničena vsa dobro utrjena italijanska bojna črta od Devina pa tja do italijanskih Tirolov.

Ob tem neugodnem položaju italijanske vojske je še popolnoma negotovo, do kam se namerava italijanska vojska umakniti. Ali se ustavi na črti od morja ob Piavi do Asiaga ali pa se umakne celo do Adiže. Posledica dosedanjih operacij je, da se italijanska bojna črta bolj in bolj krajša. Že doslej se je skrajšala skoro za eno tretjino. Gotovo tudi ni, da se bo Cadorna spustil v odločilno bitko, ker je prepočasen in je na begu organizirati uspešen odpor tudi nemogoče.

Operacije na italijanskem bojišču še niso dovršene.

Združeni vojski sta na svojem pohodu ujeli zopet nad 9000 italijanskih vojakov ter nepregledno množino vojnih potrebščin in okoli 2000 topov.

Cadorna še vedno upa in tolaži javnost. Zanašajo se Italijani na sporazum. In doma bodo napravili prebiranje za vse moške od 16. do 60 leta.

Na vseh drugih bojiščih. V Rusiji se spori še niso poravnali. V vladi nastaja nova kriza in neka poročila trdijo, da pride

zopet Miljukov (kadet) do vpliva, kar je pa v ruskih razmerah jako dvomljivo. Na francoski in angleški fronti v Flandriji se vrše boji presledkoma. Sporazum ima sedaj glavno pred očmi, kako bo poslal pomoč Italiji.

Tudi o miru so pričeli iznova razpravljati, kar pa nikakor še nima resne podlage, kolikor moremo soditi po izjavah vojnih strank, ki so še vedno v premoči povsod.

Domači pregled.

Strankin zbor jugoslovanske socialnodemokratske stranke se bo vršil 25. in 26. decembra v Ljubljani. Vršile se bodo volitve v izvrševalni odbor ter bodo govorili o političnem položaju sodrug dr. Tuma, o tisku in aprovizaciji sod. Anton Kristan in o socialni zakonodaji sodrug Kopač.

Iz stranke. Izvrševalni odbor je na seji dne 2. t. m. poveril odgovorno uredništvo „Napreja“ s. Josipu Petejanu, obenem mu je izročil tudi izdajanje lista v soglasju z založbo „Napreja“.

Jesenice. V nedeljo dne 18. novembra t. l. se bo vršil društveni shod kovinarske organizacije ob pol 10. uri dopoldne v gostilni pri Jelenu na Savi. Zaradi važnosti dnevnega reda je polna in točna udeležba dolžnost. — Vse člane in članice opozarjamo, da naj bodo s svojimi prispevki v tekočem, ker z nerednim plačevanjem napravijo funkcionarjem obilo nepotrebnega dela. Knjižnico bomo v kratkem izpopolnili, na kar opozarjamo vse člane že sedaj. O d b o r.

Izpred pritožbene komisije II. v Ljubljani. V ponedeljek dne 5. t. m. se je vršila pred tukajšnjo pritožbeno komisijo v zadevi službene odpovedi uradnika P. S. proti tovarni S. v Siveriču v Dalmaciji. Uradniku S. je vodstvo tovarne obljubilo, da ga po končani vojaški službi zopet sprejme v službo. Ko pa se je S. kot odpuščenec iz vojaške službe javil pri obratnem vodstvu, da ga sprejme v službo, mu je ravnatelj sporočil, da ga ne sprejme več, češ, da ga je uradnik S. pred odhodom k vojakom razžalil. Uradnik S. si je nato preskrbel službo pri nekem inženjerju, a ravnatelj tovarne je nato prisilil inženjerja, da je uradnika S. moral takoj odpustiti. Ravnatelj je vplival tudi na vojaškega poveljnika, da bi uradnika S. spravil zopet k vojakom, kar pa ta ni hotel storiti. Uradnik S. se je nato obrnil na pritožbeno komisijo ki je v tej zadevi imenovanega dne razsodila, da je tovarna obvezana sprejeti uradnika S. nazaj v službo, ker od ravnatelja omenjena razžalitev ne opravičuje odpustitve, in to temmanj, ker se je uradniku S. zagotovilo službeno mesto. Ker ravnatelj uradnika S. dne 20. avgusta t. l. ni hotel zopet sprejeti v službo, se tovarno obsodi, da plača od imenovanega dne uradniku S. polne mesečne prejemke. — Dvanajst kurjačev cementne tovarne Majdana v Dalmaciji je tožilo, ker jim vodstvo ni hotelo izplačati dogovorjene dnevne mezde. Podjetnik je utemeljeval odtegljaj s tem, da bi delavci lahko zaslužili dogovorjeno plačo, če bi bolj pridno delali, kar se pa ni zgodilo. Delavci na razpravo niso prišli, niti se dali zastopati. Pritožbena komisija je razsodila da se ima namesto dosedanjega premijskega sistema uvesti izplačevanje draginjske doklade, ki naj poleg dnevne plače znaša 3 K in 3 K 40 vin.

Dunajski socialni demokrati prirede v nedeljo velik shod za mir.

Deputacija rudarjev v ministru. Deputacija osravske rudarje je bila dne 18. oktobra t. l. v polurni avdijenci pri ministrih Seidlerju, Homannu, grofu Toggenburgu, Wieserju in oberstu Walenstorferju kot zastopnika prehranjevalnega urada. Deputacija sta spremljala poslanca Prokesch in Cingr. Predložili so spomenico, na katero je rekel oberst Walenstorfer, da

ni dvoma, da se uvrste rudarji v kategorijo težkih delavcev in da se jim dovoli dodatno množino živil. Trgovinski minister je obljubil, da dobe rudarji izdatno množino petroleja. Zahtevo po gotovi plači je minister odklanjal, obljubil pa je, da bo rudnikom priporočal, da uvedejo bolj pristo računanje mezde. Enako se je izrekel proti spremembi zakona obratovskih skladnicah potom novele, ker se more ta izboljšati le obenem s splošnim socialnim zavarovanjem. V vojsko poklicani rudarji in rudniški pomožni delavci se odpokličejo. Grof Toggenburg je rekel, če ostane revir miren, bo mogoče v posameznih slučajih, ki so po zakonu upravičeni, odrediti za rudarje, ki so bili obsojeni zaradi julijskih nemirov, pomiloščenje. Nemiri so bili dogodek, pravi minister, ki ga ni mogoče opravičiti. Shodi delavcev se smejo vršiti, če so na njih izključena politična vprašanja. Poslanca sta se pritoževala o drakoničnem postopanju vojaške in policijske cenzure v Moravski Ostravi. Grof Toggenburg je obljubil preiskavo. Ministri so obljubili, da bodo storili vse, da pomirijo in zadovolje rudarje. Predvsem je potreben mir v rudnikih, potem izdatno delo, da ne bo prebivalstvo trpelo pomanjkanja na premoгу.

Zahteve nastavljenčev s stalno plačo. V Gradcu se je vršilo dne 6. novembra zborovanje nastavljenčev s stalno plačo, ki je sprejelo resolucijo, v kateri zahteva zvišanje vseh prejemkov aktivnih nastavljenčev države, dežel, občin, železnic, javnih in privatnih korporacij, industrije in trgovine, kakor tudi za vpokojence, vdove in sirote za najmanj 100 odstotkov, dovolitev enkratnega prispevka za nabavo obleke, perila, obutve itd. Uvedbo rodbinskih doklad po številu rodbinskih članov, dvojno vračunanje vojnih let pri napredovanju in v pokojnino, olajšanje dobave živil, premoga, svečave, oblek in čevljev, razdolžitno akcijo ter za privatne nastavljenčce državno normiranje zgoraj navedenih zahtev.

Proces proti upornikom pri Ringhofferju. Dne 29. oktobra se je končal v Pragi pred domobranskim divizijskim sodiščem proces prot 36 delavcem tovarne za vagone Ringhoffer v Smichovu. Obtožba se je glasila na upor ter so bili delavci z malo izjemami obsojeni v ječo 4 do 18 mesecev. Povod obtožbe je bil ta: Ringhofferjeva tovarna je stala od začetka vojne pod vojaškim nadzorstvom in delavci so bili po vojnodajatvenem zakonu zavezani delati v tej tovarni. Tako je šlo dve leti. Dne 30. maja t. l. pa je izbruhnila v tovarni stavka zaradi slabe prehrane delavcev. Prišlo je do pogajanj in čez dva dni so se delavci vrnili na delo. Že 6. junija pa je prišel od vojnega ministristva ukaz, da je delavce v kolikor so v črnovojniški starosti, vpoklicati v črnovojniško službo. Vendar pa jih je pustiti na dosedanjem mestu. Dne 8. junija se je ta ukaz izvršil, delavci so bili zapri-seženi na vojni zakon in so bili sedaj vojaki. Obtožba izrečno naglašá, da se je to zgodilo z namenom, da bi imela tovarna delavce trdnejše v rokah, ker bi se smatrala vsaka stavka kot upor. Dne 2. avgusta pa je izbruhnila v tovarni zopet stavka. Povod so bile kakor meseca junija slabe aprovizacijske razmere. Kljub temu, da je vojaški vodja tovarne ukazal delavcem, da naj se vrnejo na delo, delavci tega niso storili in iz tega se je potem razvil ves proces. V tem procesu je šlo predvsem za to, da se ugotovi, ali je bila militarizacija delavcev pravilna in dopustna ali ne. Ne glede na dejstvo, da zakon o vojnih dajatvah nikakor ne smatra onih, ki stoje pod tem zakonom kot vojake, pa je že delo samo, katero so delavci izvrševali, dokaz, da obtožba ni slonela na popolnoma brežhibni podlagi. V Ringhofferjevi tovarni namreč niso izdelovali samo vagonov, ki so se pozneje rabili v vojaške svrhe, marveč tudi salonske vozove, vozove prvega in drugega razreda, vozove za državne in privatne železnice, celo za cestno železnico,

popravljali so privatne avtomobile, delali so pri baronu Ringhofferju in ravnatelju centrale tedne in tedne privatna dela, delali luksurijski čoln za Veltavo, izdelovali celo žimnice za prokurista in sobno opravo za tovarniško kuharico itd. V pričo dejstva, da so delali ti vojaški delavci privatna dela, je pač drzno tožiti te črnovojne pred divizijskim sodiščem. Zaradi te obsodbe je interpeliral v državnem zboru sodrug dr. Leo Winter dne 5. t. m. O interpelaciji je že poročal tudi „Naprej“.

Novo ministrstvo. Ne avno smo že omenili ustanovitev novega ministrstva, ki naj bi oskrbovalo zlasti vse akcije glede na socialno preskrbo. Dne 10. oktobra je izšlo cesarsko pismo na ministrskega predsednika, ki naroča da naj se tako ministrstvo ustanovi. V področje ministrstva bo spadalo mladinska skrb, preskrba vojnih pohabljenec in svojev padlih, socialno zavarovanje, obrtno delovno pravo in delavsko varstvo, posredovanje dela, skrb za brezposelne, varstvo izseljencev in stanovanjsko vprašanje. — Predvsem je omembe vredno, da je v vseh teh glavnih skupinah imenovanih pododdelkih začetan dvojen delokrog: eni spadajo v „neposredni delokrog“ novega ministrstva, pri enih pa bo ministrstvo samo „sodelovalo“. Tako bo na primer ministrstvo v skupini „socialno zavarovanje“ le „sodelovalo“, to je pri združnih bolniških blagajnah, rudniških bratovskih skladnicah, zavarovanju pomorščakov in zavarovanju v državnih obratih kakor tudi pri zasebnih železnicah in paroplovnih podjetjih, dočim bodo vse druge panoge socialnega zavarovanja podrejene naravnost ministrstvu. — Podobno je deljeno delovanje tega ministrstva tudi v drugih panogah. — O vsem tem, in o onem, kar je v zvezi s tem, bo treba govoriti še obširno. Zlasti bo to potrebno, ker bo to ministrstvo, kakor da umeti že cesarsko pismo, najvažnejše za delavstvo med vsemi centralnimi uradi. Bodoči razvoj delavskega varstva in socialnega zavarovanja je prav mnogo odvisen od tega, kakšen interes in kakšno umevanje bo imelo novo ministrstvo za razmere, ki jih je zakrivila svetovna vojna s svojim upostojenjem. Po vojni bo delavsko vprašanje naravnost državno vprašanje, kakor še ni bilo nikoli, zato bo imelo delavstvo dolžnost, da posveča temu ministrstvu vso svojo pažnjo. Tudi to ustanovitev mora delavstvo izrabiti potom svojih organizacij v dobrobit delavstva.

Naloge ministrstva za občni blagor. Avstrijski minister za občni blagor, dr. Mataja, se mudi že nekoliko dni v Budimpešti, da prouči ogrske dobrotelne zavode, zlasti državno otroško zavetišče. Poročevalcu lista „Deli Hirlap“ je izjavil dr. Mataja, da namerava tudi v Avstriji izvesti veliko akcijo v korist nelegitimnih otrokom. Ministrstvo za občni blagor bo po novem letu pričelo svoje delovanje. V področje tega ministrstva spada skrb za mladino, za vojaške vdove in sirote ter za invalide. V svoje področje bo pritegnilo to ministrstvo tudi skrb za delavstvo in industrijsko nadzorstvo; pobrigalo se bo tudi za položaj državnih uradnikov. V korist našega naraščaja se ustanove otroški sanatoriji in vzgojevalni zavodi.

Zveza centralnih držav. Sedaj so v Avstro-Ogrski na podučnem mestu splošno prepričani, da bo vojna trajala tako dolgo, dokler ne pride do odločilne vojaške akcije, ali pa dokler se ententa ne prepriča o brezplodnosti svojih prizadevanj. Nikdo ne govori več o tem, da je Avstro-ogrski vojna sedaj v bistvenem končana. Prebivalstvo ve in čuti, da zahteva nemška pomoč tudi povračilo. Zmote entente o stališču Avstro-Ogrske so sedaj za entento samo najbolj nevarne.

Avstro-ogrski nagodba. Avstrijski poslanski zbornici bo že v najkrajšem času predložena predloga o podaljšanju nagodbe z Ogrsko za dve leti.

Revizija vojnih ciljev. S periodo mirovni govori in ponudb grofa Czernina se ni dala združiti skupna ofenziva proti Italiji. Upajmo, da pomeni to pričetek nove dobe medsebojnosti. Naravno bi bilo, če bi Avstro-Ogrska jasno izrekla in posvedočila poglobitev zveze, zlasti glede nemških vojnih ciljev na zapadu. Tako predvsem glede Belgije. „Lokalanzeiger“ poroča: Zanimivo je, da sedaj v krogih državnozborske večine ne smatrajo več za izključeno, da bo grof Czernin z ozirom na uspehe v Italiji kljub vsej pripravljenosti za mir revidiral svoje vojne cilje in svoj mirovni program.

Doba veljavnosti poštne vrednotnice. Na podlagi odloka c. kr. trgovinskega ministrstva z dne 16. oktobra 1917 se podaljša doba veljavnosti pisemskih znamk po 15, 20, 25 in 30 vin., navadnih in dvojnatih dopisnic in zalepk (s podobo Nj. cesarskega in kraljevega apostolskega Veličanstva pokojnega cesarja Franca Jožefa I.) in nujnostnih znamk (trikotna oblika) do dne 1. marca 1918.

Svetovni pregled.

Nemški socijalni demokratje za mir. V nedeljo bodo imeli na Dunaju nemški socijalni demokratje veliko zborovanje pod geslom: „Za mir!“ Oklic na to zborovanje pravi, da je najvišja naloga vlade in vladajočih, da prično nenudoma z mirovnimi pogajanj. Ravno sedaj, ko je uspešen sunek pognal sovražne armade iz naše države je umestno, da dvakrat potrebno, da povečamo svetu, da je bil ta sunek akt obrambe in ne akt napada. Da naša vlada kakor vsi avstrijski narodi niti iz daleka ne misli na zavzetje tujih pokrajin. To voljo za mir naj številne mase dunajskega prebivalstva v nedeljo posvedočijo.

Nemčija ima novega kanclerja. Dr. Michaelis je odstopil. Njegov naslednik je postal grof Hertling. V Nemčiji imenuje kanclerja cesar in ko je kancler imenovan, se pogaja s strankami, da ga podpirajo pri vladi. Grof Hertling se je pogajal prej s parlamentarnimi strankami in šele potem je prevzel ponudeno mesto. Ta njegov korak so mu silno zamerili Vsenemci, konservativci in težka industrija. Ostro so nastopali proti njegovi kandidaturi, češ, da trpi s tem cesarjeva avtoriteta. V resnici so se pa le bali, da je s tem odbila zadnja ura vojni stranki. Za nas je važno le zgodovinsko dejstvo, da se je imenovanje naslanjalo na parlament ter da vstopijo v novo vlado tudi parlamentarci, kar doslej ni bil običaj. To je prvi znak, da se je Nemčija vdala vojnemu pritisku in da se tamkajšnji sistem ne more in ne bo mogel več upirati demokratizaciji.

Sestava nove nemške vlade je dosejda zamišljena takole: Državni kancler in ministrski predsednik: grof v. Hertling (centrum), namestnik državnega kanclerja: v. Payer (svobodomiselna ljudska stranka), namestnik ministrskega predsednika Friedberg (narodni liberalci), v kabinet naj vstopi še več parlamentarcev. — Dr. Helfferich je podal svojo demisijsko kot kanclerjev namestnik ter se zatrjuje, da bo stopil na čelo akcije odličnih zastopnikov industrije, ki naj dobi naročilo, da študira predpogoje sklepa miru. Glede programa novega nemškega kanclerja se zatrjuje, da ni nasprotnik avtonomije Alzacije in Lotarinške. Tudi v drugih točkah se grof Hertling naslanja na državnozborsko večino. Poleg tega je grof Hertling obljubil skorajšnjo izvedbo ruske volilne reforme, odpravo politične cenzure ter določnejšo omejitev kompetence vojaštva napram političnemu vodstvu državnih poslov.

Grof Czernin v Berlinu. Avstrijski zunanji minister grof Czernin je dospel včeraj v Berlin. Popoldne so se pričela pogajanja z državnim kanclerjem grofom Hertlingom in državnim tajnikom v. Kühl-

manom. Konferenca je veljala najnujnejšim političnim vprašanjem. Zvečer je obiskal zunanji minister avstrijskega veleposlanik princa Hohenlohe, kamor so bili povabljeni tudi državni kancler grof Hertling, državni tajnik v. Kühlman, generalfeldmaršal v. Hindenburg, general Ludendorff, kanclerjev namestnik dr. Helfferich ter nemški poslanik na Dunaju grof Wedel.

Nemška ponudba Francoski. V spodnji zbornici je bilo na Balfourja stavljeno vprašanje, če hoče vlada poročati o ponudbi, katero je Nemčija stavila Francoski s posredovanjem Brianda. Balfour je odvrnil, da ne smatra za umestno odgovoriti na vprašanje, ki se tiče zadeve, o kateri se je, kakor pravijo, razpravljalo v tajni seji parlamenta zaveznika.

Cene na Bavarskem. Češki listi poročajo, da so živila na Bavarskem še izredno poceni. En kilogram svinjskega mesa stane 2 marki 40 pfen., 1 kg masla 4 marke 80 pfen., 1 kg kave 12 mark, 1/2 litra piva 15 pfenigov, 1 metrski stot kropirja 10 mark.

Ruski kmetiški sovjet in pariška konferenca. Ker so bile instrukcije delavskega in vojaškega sovjeta za pariško konferenco entente zavrnjene, je izdelal kmetiški sovjet za to konferenco tele samostojne instrukcije: Mir brez aneksij ali odškodnin na podlagi samoodločbe narodov; za vse države veljavna obveznost, da ne sklenejo nikakršnih tajnih pogodb. Utesnitev obožanja. Mednarodna razsodišča v spornih vprašanjih. Obveznost vseh zaveznikov, da ne prično s pogajanj glede separatnega miru in da ne sklenejo separatnega miru. Vse države se zavežejo, da po vojni ne odrežejo drugih držav od gospodarskega prometa. Obveznost obeh bojujočih se skupin, da zapuste vse med vojno zasedene pokrajine. Nedotakljivost ruskega državnega ozemlja. Vsem ruskim plamenom se da pravica, da si samostojno uredijo svoj politični režim. Ruska Poljska se proglasi za samostojno. Poljskim pokrajinam v Nemčiji in Avstro-Ogrski se prizna popolna avtonomija. Belgijo, Srbijo in Črno goro je obnoviti ter jih za izgube odškodovati iz mednarodnega fonda. Srbiji je poleg tega priznati dohod do Jadranskega morja. Rumunska se zaveže, da takoj izvede določbe berlinske pogodbe glede politične svobode Židov. Alzaško-lotarinško vprašanje se reši potom ljudskega glasovanja, pri čemer so v nemški državni službi stoječi ali tam ne stalno živeči prebivalci izključeni od glasovanja. Turška Armenija dobi popolno avtonomijo.

Balfour o Avstro-Ogrski, Bolgarski in balkanskih državah. Tekom debate o kreditu je zahteval Noel Bouxton v angleški zbornici pojasnil glede mednarodnih izprememb. Zunanji minister Balfour je nato odgovoril, da priznava, če je prišlo v Avstro-Ogrski do demokratizacije, da je to ugodno znamenje v smeri k zdravi svobodi, odklanja pa, podati izjave, ki bi slovele na samih domnevanjih. Vsi žele videti, kolikor možno, obnovljeno Evropo, v kateri bi ne bilo nobenega elementa kakega bodočega razdora, izvirajočega iz neizpolnjenih narodnih stremljenj. Bouxton je želel, da bi Bolgarska preživela to vojno. Bolgarska pa stoji na bojišču proti Angliji, odločila se je, da stopi v kolo sovražnikov narodnosti, ki so se gotovo zanašale, da veže Bolgarsko z njimi vez hvaležnosti. Dočim želi Bouxton, da naj Bolgarska izide iz vojne brez žalitve, ker bi bila žalitev vir novih vojen, stoje tu drugi narodi, o katerih želi Balfour, da oni ne dožive žalitve, to so Grška, Srbija in Rumunska, to so zavezniki Anglije. Te države morajo iziti iz vojne brez žalitve. Vse balkanske države je pritiskala Turčija, vsaka posamezna je bila iste bitke za svobodo in to s pomočjo Evrope. Dosegle so svojo neodvisnost, avtonomijo in samovlado ter dokazale skoro v vsakem oziru, da teh pridobitev niso nevredne. Samo v eni točki se niso izkazali. Namesto, da bi bili edini,

kakor bi se bilo mislilo, da jih bo izučila osvoboditev iz skupnega robstva, niso mogle nikdar živeti v slogi. Veseli me, da so one balkanske države, ki so sedaj naše zaveznice, ne samo z nami zvezane z najmočnejšimi vezmi prijateljstva, marveč zvezane enako tudi med seboj. Ne zanikam, da mi glede teh pokrajin ni nobena želja bolj pri srcu, kakor da bi prišlo do splošnega prijateljstva med narodi. Tako daleč pa še nisimo. Sredi vojne stojimo. Imamo zaveznike, katerim smo zavezani z vsemi vezmi lojalnosti. Kakor torej želim, da izide iz te vojne Bolgarska brez žalitve, se to ne sme zgoditi potom izdajstva na onih, ki so žrtvovali vse, kar imajo, v podporo stvari zaveznikov in so pripravljeni, bojevati se na naši strani do konca.

Hranjenje krompirja.

Ker je letos neizogibno veliko pomanjkanje krompirja, je potrebno hranjenju istega posvečati posebno skrb in sicer prvič ker je v sedanjih razmerah krompir najvažnejši živež, drugič ker moramo skrbeti, da se niti en gomolj brez potrebe ne uniči. Radi tega naj vsaka gospodinja pazi na sledeče: Najugodnejši čas za spravlanje krompirja je mesec oktober. Krompir je takrat trden in svež ter prenese, ako se pravilno z njim ravna, tudi najdaljši prevoz, vrh tega se ob tem času še ni bati nobenega mraza. S hrabe za krompir (klet) naj bodo popolnoma suhe, se morajo dati prezračevati in morajo biti tudi varne pred razom. Vlaga in gorkota provzročata, da začne krompir oživljati, kar ima za posledico 0.5 do 2.5 odstotne izgube na teži vsak teden; hlad in suhota zmanjšata izgubo prav znatno. Najprimernejša je toplota kleti 4 do 10 stopinj, kajti 2 do 3 stopinje že škodujejo krompirju, pri 1 stopinji pod ničlo se da krompir še za silo porabiti, ako ga pa zadene toplina 2 do 3 stopinje pod ničlo, je za gospodinjstvo brez vrednosti. Pri spravlanju se krompir ne sme metati v klet kakor premog, marveč se ga mora znositi vanj v vrečah, pri čemer se je treba izogibati vsakega nepotrebne premetavanja in stiskanja. Krompir je precej občutljiv ter najpreje prične gniti tam, kjer je otisnjen. Gomolji morajo biti čisti, brez prsti, ter naj se razprostro na letvičasti podlagi kakih 50 do 60 cm visoko; višje se ne sme nagromaditi, ker se potem segrejejo, kar znatno pospešuje gnilobo.

Kdor nima letvičastega ležišča za krompir, naj potrese tla s pepelom, koksovim prahom ali enakim, da napravi suha, zrak prepuščajoča tla pod krompirjem. Od časa do časa je treba gomolje prebrati ter odstraniti nagnite in sumljive; vdrti,

lisasta ali vijoličasta mesta so najsigurnejše znamenje začete plesnobe. Izborno varstveno sredstvo je navadno lesno oglje, katerega zadostuje pol kilograma za 1 kvintal. Oglje se mora zdrobiti v prah, s katerim se potresejo posamezne plasti krompirja, s čimer se prepreči množenje gnilobnega tosa. Vsi izrastki se morajo skrbno odstranjevati ker izsesavajo krompirju le redilne snovi so strupeni in se ne smejo pokrmiti. Krompir, ki ima mnogo poganjkov, ima grenak okus ter se mora pred uporabo nekaj ur olupljen, namakati v vodi. Ako so gomolji nekoliko omrznili, da imajo sladak okus, naj se istako olupljeni namakajo v vodi predno se rabijo; sladak okus izgubi krompir tudi tedaj, če leži dalje časa v zmerno toplem prostoru.

Drugo sredstvo je vporaba prahu živega apna, ki prodre v lupinje krompirja ter uniči glive, ki povzročajo gnilobo. Poapnenje se izvrši na ta način, da se krompir potrese z apnom ter potem z lesenimi lopatami na lahko premešava, da postane ves bel. Poapni se pa krompir za setev, za hrano in krmiljenje ter se doseže s tem izvrstne uspehe, ako se je pravilno izvršilo ne da bi to okus kaj škodovalo. Ako apno malo prodre v olupke in če se ne da lahko izprati, to nič ne de, četudi je kuhan krompir malo belkaste barve, saj se olupki itak odstranijo. Če pa pri krompirju za prašiče ostane malo apna, je še celo koristno, ker našim prašičem itak manjka apna v krmi. Tretji način pa je to, da se krompir požveplja, kar se napravi na ta način, da se naloži plast krompirja, potem pa z žveplenim mehkom napiha žveplenega cveta. To se ponovi pri vsaki legi. Dobro je, če se potem krompir z leseno lopato nekoliko pomeša. Žveplo ima to lastnost, da tudi pomori vse gnilobne glivice. Seveda je sedaj težko dobiti žvepla, ki ima poleg tega tudi visoko ceno; kljub temu pa se obilo plačajo izdatki za žveplo, ker se na ta način mnogo več prihrani na krompirju, ki je dandanes tako dragoceno živilo.

Izdajatelj Ivan Mlinar.
Odgovorni urednik Viktor Zore.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Vsaka žena

naj bere moje velezanimivo navodilo o

moderni negi prs.

Preizkušen svet, če uvenejo ali niso dovolj polne!

Pišite zaupljivo na naslov:
Ida Krause, Pressburg
(Ogrsko), Schanzstrasse 2. Abt. 97.

Ne stane nič!

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopiju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v nrečilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Božidar Kisel, Trebnje	od 8. do 11. dop.	Sodni okraj Višnja gora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica št. 6.
registrirana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejšje plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Okrajna bolniška blagajna

v Ljubljani

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Ivan Zajec splošno zdravljenje	1/210—1/211		Turjaški trg št. 4.
	2—3		Frančiškanska ul. 2.
Dr. Alojz Kraigher splošno zdravljenje	1/21.—1/23		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
	1—3		Poljanska cesta 18.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico), brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih; Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe za-
stonj in franko.